Länsstyrelsen
Värmland

Riksintresse för kulturmiljövården: Borgvik

Områdesnamn: Borgvik

Områdesnummer: K 15

Kommun: Grums

Socken: Borgvik

Sammanfattning

Innehåll

Bruksort med hytta, arbetarbebyggelse, bruksherrgård, före detta kvarn samt övrig funktionsdifferentierad bruksbebyggelse. 1600- till 1900-tal.

Urvalsmotiv

Vetenskapligt/pedagogiskt. Borgvik utgör Värmlands kanske bäst bevarade bruksmiljö och sammanfattar huvuddragen i länets industrihistoriska utveckling under skedet 1600-1900 med tyngdpunkt lagd vid järnbruksepoken under 1700- och 1800-talen.

Beskrivning

De första industriella anläggningarna vid fallen i Borgviksälven var den såg och kvarnrörelse som återgår till senmedeltiden. De äldsta uppgifterna om järnhantering möter man från tidigt 1600-tal och förekomsten av ett hammarbruk. Under 1800-talet var bruket ett av länets mest betydande med två hammare, tre sågar och sju kvarnar. Bruksherrgården i karolinskt utförande är troligen från 1700-talets förra hälft. 1845 uppfördes en manufaktursmedja samtidigt som stångjärnssmedjan ombygges. Masugnshyttan stod färdig 1865 och redan kort därefter ett bessemerverk som 1883 följdes av ett valsverk. 1895 ersattes de gamla vattendrivna sågarna av en ångsåg och 1902 anlades ett träsliperi. Arbetarbebyggelse, smedjor, magasin med mera, uppförda i trä och slaggsten, kompletterar den

funktionsdifferentierade industribebyggelsen. Den fria planläggningen och bebyggelsestrukturen i Borgvik belyser, vid jämförelser med de östsvenska järnbrukens strikt organiserade enheter, den för länets bruksorter kännetecknande oregelbundna och lite vildvuxna planformen.

Kulturhistoriskt värde

Borgvik är Värmlands bäst bevarade bruksort utanför bergslagsbygdens många gruv- och hyttenheter. I Borgvik sammanfattas också huvuddragen i länets industriella utveckling under skedet 1600-1900 som i huvudsak var baserad på sågrörelser, träförädling och järnhantering.

Tyngdpunkten ligger på järnbruksepoken under 1700- och 1800-talen. Det kulturhistoriska värdet bygger i första hand på mängden byggnader av olika kategorier och det autentiska helhetsintrycket. Enstaka byggnader i miljön, så som kyrka, herrgårdsanläggning, hytta med flera, har emellertid också stora kulturhistoriska egenvärden.

Hot

Ej specificerat.

Skydd

- Herrgården med omgivande byggnader och markområde utgör byggnadsminne enligt Kulturminneslagen (KML).
- Hyttruinen med mera utgör fornlämningar enligt KML.
- Kyrkan och begravningsplatsen utgör kyrkliga kulturminnen enligt KML.
- Större delen av området omfattas av områdesbestämmelser.

Avsikter och åtgärder

Nybebyggelse och förändringar av befintlig bebyggelse, vägar och markbehandling behandlas restriktivt.

Riksantikvarieämbetets värdetext (1996)

Motivering

Bruks- och industrimiljö med för Västsverige typisk oregelbunden planform från 1600-1900-talen.

Uttryck för riksintresset

Karolinsk herrgård och kyrka med märkligt interiörmåleri. Arbetarbebyggelse, hyttruin, smedjor, magasin med flera uppförda i trä och slaggsten, såg- och kvarnrester.

Övrigt

Riksintresset Borgvik innehåller kulturmiljön Borgvik (44) enligt kulturmiljöprogrammet för Värmlands län.

Referenser

- Kulturminnesvårdens riksintressen i Värmlands län, Länsstyrelsen 1980.

Ändringsinformation

Datum, kommentar:

- 2007-11-05: Huvuddelen av informationen hämtad från 1988 års beskrivning av riksintressen i Värmlands län.
- 2007-12-10: Beskrivningen av områdets skydd ändrad till aktuella förhållanden och gällande lagstiftning.

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor via telefon eller e-post. Telefonnummer och e-postadress finns längst ner på första sidan.